

הלכות שבועות פרק ו

א. מי שנשבע שבועת בטוי, ונחם על שבועתו, וראה שהוא מצטער אם קים שבועה זו, ונהפכה דעתו לדעת אחרת, או שנלד לו דבר שלא היה בדעתו בשעת השבועה, ונחם בגללו הרי זה נשאל לחכם אחד, או לשלושה הדיוטות במקום שאין שם חכם, ומתירין לו שבועתו; ויהיה מתר לעשות דבר שנשבע שלא לעשותו, או שלא לעשות דבר שנשבע לעשותו. וזה הוא הנקרא התר שבועות; ודבר זה, אין לו עיקר כלל בתורה שבכתב.

ב. אלא כן למדו ממשוה רבנו מפי הקבלה, שזה שכתוב "לא יחל, דברו" (במדבר ל, ג) שלא יחל הוא בעצמו, דרך קלות ראש בשאט בנפש בענין שנאמר "וחללת את-שם אלהיך" (ויקרא יט, יב); אבל אם נחם וחזר בו, חכם מתיר לו. ואין אדם יכול להתיר שבועת עצמו. ואין אדם רשאי להתיר שבועה או נדר, במקום שיש בו גדול ממנו בחכמה; ובמקום שיש בו רבו, אסור לו להתיר אלא מדעת רבו.

ג. זה שנשבע הוא שייבוא לפני החכם להתיר לו, בין איש בין אשה; ואינו עושה שליח להשאל לו על נדרו. והבעל נעשה שליח לחרטת אשתו, ומתירין לה ובלבד, שיהיו השלושה מקבצים; אבל לא יקבץ אותן להתיר לה לכתחלה, ואינו נעשה שליח להתיר נדר לאשתו.

ד. כיצד מתירין: יבוא הנשבע לחכם המבחק, או לשלושה הדיוטות אם אין שם ממחה; ואומר אני נשבעתי על כן וכך, ונחמתי, ואלו הייתי יודע שאני מצטער בדבר זה עד כה או שיארע לי כך וכך, לא הייתי נשבע, ואלו הייתה דעתי בעת השבועה כמו עתה, לא הייתי נשבע. והחכם או גדול השלושה אומר לו, וכבר נחמת, והוא אומר הין; חוזר ואומר שרוי לך, או מתר לך, או מחול לך, וכן כל פיוצא בענין זה בכל לשון.

ה. אבל אם אמר לו, מופר לך, או נעקרה שבועתך, וכל פיוצא בענין זה לא אמר כלום: שאין מפר אלא הבעל או האב, אבל החכם אינו אומר אלא לשון התר ומחילה.

ו. הקרובים פשרים להתיר נדרים ושבועות, ומתירין בליהל ומעומד שאין ההתר הזה דין. לפיכך נשאלין לשבועות ונדרים בשבת, אם היו לצורך השבת, כגון שיתירו לו שבועתו, כדי שיאכל וישתה היום; ואפלו היה לו פנאי להתיר שבועתו או נדרו מערב שבת, הרי זה מתיר בשבת, הואיל והוא לצורך השבת.

ז. ראובן שהשביע לשמעון וענה אמן, או קבל השבועה, ונחם שמעון על שבועתו, ונשאל עליה אין מתירין לו, אלא בפני ראובן שהשביעו. וכן אם נשבע ראובן או נדר שלא יהנה בשמעון, או שלא יהנה שמעון בו, ונחם, ונשאל לחכם אין מתירין לו, אלא בפני שמעון שנדר ממנו הנחה; ואפלו היה שמעון קטן או גוי, אין מתירין לו אלא בפניו כדי שידע הנדר שהתיר זה נדרו או שבועתו, ולפיכך יהנה לו.

ח. אחד הנשבע בינו לבין עצמו, ואחד הנשבע ברבים, ואפלו נשבע בשם המיוחד, בה' אלהי ישראל, ונחם הרי זה נשאל על

שבועתו, ומתירין לו; נשבע על דעת רבים, או שנדר על דעת רבים אין מתירין לו לעולם, אלא לדבר מצוה.

מ. פיצד: נשבע ותלה שבועתו בדעת רבים שלא יהנה בפלוני לעולם, והצרכו בני אותה העיר ללמד תורה, או למי שימול את בניהם, או שייזבח להם, ולא נמצא אלא זה בלבד הרי זה נשאל לחכם או לשלושה הדיוטות, ומתירין לו שבועתו, ועושה להם מצוות אלו, ונוטל שכרו מאותן האנשים שנשבע שלא יהנה מהם.

י. מי שנשבע, ולא נחם על שבועתו, ובא לבית דין לקיים שבועתו אם ראו הדיינים שהתיר שבועה זו גורם למצוה ולשלום בין איש לאשתו, בין אדם לחברו, ושקיום שבועה זו גורם לעברה, ולקטטה פותחין לו פתח, ונושאים ונותנים עמו בדבר, ומודיעין לו דברים שגורמת שבועתו, עד שיתנחם: אם נחם בדבריהם, מתירין לו; ואם לא נחם ועמד במריו, הרי זה יקיים שבועתו.

יא. אין פותחין בנולד. פיצד: נשבע שלא יהנה בפלוני, ונעשה סופר העיר הואיל ולא נחם על שבועתו, אין פותחין לו בדבר זה; אפלו אמר הוא מעצמו, אלו הייתי יודע, לא הייתי נשבע אין מתירין לו, הואיל ועדין לא נחם, אלא רצונו שלא יהנה לו, ולא יעשה זה סופר. אבל אם נחם הוא מעצמו מפני הנולד, ונהפכה דעתו מתירין לו. וכן כל פיוצא בזה.

יב. פיצד: נשבע שיגרש את אשתו, או שלא יהנה ישראל מנכסיו, או שלא יאכל בשר ולא ישתה יין שלושים יום, וכיוצא בזה אומריין לו, בני, אם תגרש את אשתך, אתה מוציא לעז על בניך, ואומריין העם מפני מה נתגרשה אמן שלא לך, ולמחר קוראין להם בני גרושה; ושמא תנשא לאחר, ואי אתה יכול להחזירה; וכיוצא בדברים אלו.

יג. וכן זה שנשבעת שלא יהנה ישראל מנכסיו למחר יצטרך זה, ותהיה עובר על "וחי אחיך, עמך" (ויקרא כה, לו), "והחזקת בו" (ויקרא כה, לה), או "פתח תפתח" (דברים טו, ח; דברים טו, יא), וכיוצא בהן. וזה שנשבעת שלא תאכל בשר ולא תשתה יין שלושים יום הרי אתה פוגע ברגל, ומבטל שמחת יום טוב וענג שבת. אם אמר אלו הייתי יודע זה, לא הייתי נשבע מתירין לו; ואם אמר אף על פי כן לא נחמתי, ורוצה אני בכל זה אין מתירין לו.

יד. מי שנשבע על דבר, ונשבע שלא יתיר שבועה זו, ונחם הרי זה נשאל על השבועה האחרונה תחלה, שנשבע שלא יתיר; ואחר כך ישאל על הראשונה.

טו. נשבע שלא ידבר עם פלוני, ונשבע אחר כך שאם ישאל על שבועה זו ויתירה, יהיה אסור לשנות יין לעולם, ונחם הרי זה נשאל על השבועה הראשונה, ומתירה; ואחר כך ישאל על השנייה, שאין מתירין נדר או שבועה שעדין לא חלו. לפיכך אם היה עומד בניסן, ונשבע שלא יאכל בשר שלושים יום מראש חודש איר, ונחם אינו נשאל, עד שיכנס איר.

טז. נשבע שלא יהנה לפלוני, ושלא יהנה לחכם שישאל לו על שבועה זו נשאל על הראשונה, ואחר כך ישאל על השנייה.

נִשְׁבַּע שְׁלֹא יִהְיֶה לְפָלוֹנִי, וְהָרִי הוּא נָזִיר אִם נִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָה
זוֹ יִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָתוֹ תַּחֲלָה, וְאַחֵר כֶּן עַל נְזִירוֹתוֹ. וְכֵן כָּל
כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

יז. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל הַיּוֹם, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל הַיּוֹם, שְׁבוּעָה
שְׁלֹא אֲכַל הַיּוֹם, אוֹ שְׁאֵמַר עַל כֶּכֶר זוֹ, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַלְנָה,
שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַלְנָה, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַלְנָה, וְנִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָה
רִאשׁוֹנָה וְהִתְרָה הָרִי זֶה חַיֵּב מִשּׁוֹם שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה; וְכֵן אִם נִשְׁאַל
עַל הַשְּׁנִיָּה, חַיֵּב מִשּׁוֹם שְׁלִישִׁית. נִשְׁאַל עַל הַשְּׁלִישִׁית בְּלִבָּד,
חַיֵּב מִשּׁוֹם רִאשׁוֹנָה וְשְׁנִיָּה; נִשְׁאַל עַל הַשְּׁנִיָּה, חַיֵּב מִשּׁוֹם
רִאשׁוֹנָה. אִם בֵּן מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ, אֵין שְׁבוּעָה חֲלָה עַל שְׁבוּעָה:
שְׂאֵם לֹא נִשְׁאַל וְאֲכָלָה אֵינוֹ חַיֵּב אֵלֹא אַחַת, כִּמּוֹ שְׂבִאֲרָנוּ.

יח. מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעַת בְּטוּי לְהֵבֵא, וְשִׁקָּר בְּשְׁבוּעָתוֹ, כְּגוֹן
שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאָכֵל פֶּת זוֹ וְאֲכָלָהּ, וְאַחֵר שְׁאֲכָלָה קֶדֶם שְׂיָבִיא
קֶרֶבָנוּ אִם הָיָה שׁוּגֵג, אוֹ קֶדֶם שְׂיִלְקָה אִם הָיָה מִזִּיד, נָחֵם וְנִשְׁאַל
לְחַכֵּם, וְהִתִּירָה לוֹ הָרִי זֶה פְטוֹר מִן הַקֶּרֶבֶן, אוֹ מִן הַמַּלְקוֹת.
וְלֹא עוֹד אֵלֹא אִפְלוּ כְּפִתּוּהוּ לְלִקּוֹת, וְנִשְׁאַל וְהִתִּירוּ לוֹ קֶדֶם
שְׂיִתְחִילוּ לְהִלְקוֹתוֹ הָרִי זֶה פְטוֹר.